

KATZ VERONIKA*

Az Öntözésügyi Hivatal rövid története

A Millenniumtól a Millecentenáriumig terjedő évszázad változatos és kacskaringós történetéből az 1930-as évek méltatlanul elfeledett, de talán legeredményesebb hivatalának rövid történetét választottam előadásom témájaként, az Öntözésügyi Hivatal történetét.

Az események természetesen korábban kezdődtek, nagyjából akkor, amikor rá kellett döbbsen a trianoni határok okozta megváltozott gazdasági körülményekre. Arra, hogy az új határokat úgy húzták meg, hogy az árvédekezés szempontjából baj csak Magyarországon történhetett, illetve arra, hogy jelentős mezőgazdasági termőterületeket veszített az ország. Nem véletlen, hogy *Kvassay Jenő*, aki a múlt század óta töretlen lendülettel szolgálta a vízügyet, már 1918-ban, utolsó erejével küzdött a határok lehetőség szerinti megváltoztatásáért a nemzetközi Duna-bizottságban, vagy ha többért nem is, a szomszédos államokkal való párbeszéd fenntartásáért – sajnos kevés sikerrel, de ehhez hozzájárult *Kvassay* halála is.

Az 1927–28-as évektől kezdve figyelhető meg a Földművelésügyi Minisztérium költségvetésében a vízügyek előtérbe kerülése: 1927-ben a későbbi, 1928: III. tc. előkészítésére utalva, jelentős összegeket irányoztak elő az állami kezelésben lévő folyók medrének helyreállítására, az eddig kényszerűségből elmaradt munkálatok újrakezdésére, illetve a mezőgazdasági vízhasznosítás lehetőségeinek tanulmányozására, éppen azért, mert az elcsatolt területek termelés kiesését pótolni kellett – természetesen az Alföld jobb kihasználásával. Erre azért is szükség volt, mert több éves aszályos időszak állt az ország mezőgazdasága mögött és, mint ilyenkor itthon szokás, az újságokban szárnyra kapott, hogy a Tisza szabályozásával – ami közel fél évszázada befejeződött – a mérnökök „kiszárították az Alföldet”. Ez a tévhit annyira bevette magát a köztudatba, hogy amikor a Hivatal későbbi vezetői bemutatkozó látogatást tettek a kormányzónál, az nekik szegezte a következőt: „...Ott az én kis birtokom Kenderesen, ott volt egy kis tavam, szép nagy halak éltek benne, most pedig kiszáradt. Miért van ez?” Az előtanulmányok után 1932-től – *Kállay Miklós* földművelésügyi minisztersége alatt – egy kisebb, majd 1935-től egy nagyobb tervező csoport dolgozta ki részletesen a Tisza-völgyben sorozatosan, illetve az erre alkalmas helyeken létesítendő szivattyútelepekkel kapcsolatos öntözőművek terveit. Nem elhanyagolható kapcsolódó tervek is születtek. Elsősorban a hajózás fejlesztését, a halgazdaságok meghonosítását, a Duna–Tisza csatorna terveinek továbbfejlesztését említhetjük, de végeredményben a hajdúszoboszlói

* Vízügyi Levéltár, 1044 Budapest, Dunasor 15.

gyógyforrást és az Alföld fásításának 56 786 kat. holdnyi eredményét is a terület komplex, többirányú fejlesztésének tulajdoníthatjuk.

Visszatérve az öntözésügy kérdésére, 1937. április 7-én miniszterelnöki rendelettel állították fel az Öntözésügyi Hivalt, amelynek feladata az 1937. XX. tc., az öntözőgazdálkodás előmozdításához szükséges intézkedésekről című törvény végrehajtása volt. A Hivatal tehát 1937-től 1948-ig állt fenn. Ezalatt jelentős eredményeket értek el elsősorban a békésszentandrás duzzasztómű továbbfejlesztésében 1938-ban. 1939-ben Kárpátalja visszacsatolása után gőzerővel indult meg hegyvidéki tározás lehetőségeinek tanulmányozása az Öntözésügyi Hivatalból kiváló *Mosonyi Emil* vezetésével létrejött Vízerőügyi Hivatal irányításával. Az Öntözésügyi Hivatal, Budapest Főváros és a MÁVAG közös korlátolt felelősségű társaságot alakított a vízi energia kihasználására. *Teleki Pál* miniszterelnök szintén megtekintette a taraci víztározót. 1940-ben nagyszabású előadássorozatot és filmvetítést rendeztek az öntözés propagálására, illetve a hortobágyi rizstermesztés meghonosítására. A tiszafüredi szivattyútelepre kapcsolt első 20 000 kat. holdnyi öntözőrendszer üzemének felavatásán részt vett a kormányzó és *Teleki Pál* miniszterelnök is. 1941-ben folytatódtak a tiszántúli öntözőrendszer munkálatai – talajvizsgálatok folytak, tároló medencéket építettek, kísérleti gazdaságokat létesítettek.

1942-ben felavatták a békésszentandrás vízlépcsőt.

1943-ban a Sajó csatornázásának előmunkálatai kezdődtek el és a Duna-Tisza csatorna szerepéről tartottak nagyszabású előadást.

1944-45-ben nagyjában-egészében szüneteltek a munkálatok, de a Hivatal működése gyakorlatilag folyamatos volt.

1947-ben felavatták a hódmezővásárhelyi öntözőrendszert és szivattyútelepet.

1948 júliusában a Hivalt megszüntették, alkalmazottai egy részét az Országos Vízgazdálkodási Hivatal vette át.

Igen eseménydúsnak nevezhető a Hivatal vezetőjének, *Lampl Hugónak* az élete. 1883-ban született, a budapesti József Nádor Műegyetem elvégzése után 1905-ben először a Csepel-szigeti ármentesítő társulatnál kezdett dolgozni, majd rövid egy év múlva a Földművelésügyi Minisztériumba került. Részt vett a soroksári Duna-ág rendezésében, a kikötőépítő kirendeltség munkájában, majd az FM keretében működő tervező csoport feladataiban. Legfontosabb hivatali feladata az öntözésügyi Hivatal vezetése volt – először helyettes, majd elnöki minőségben. Számos találmány és alapozó tanulmány fűződik a nevéhez. 1948 után – 65 éves korában – szakértőként alkalmazták. 1955-ben az MTA a műszaki tudományok doktorává fogadta. 1955-ben ugyan véglegesen nyugalomágyba vonult, de tíz évvel később, az 1965. évi árvíz után Munka Érdemrend arany fokozattal tüntették ki. 1970-ben vette át Vasdiplomáját, majd 1973-ban, kilencvenedik születésnapján másodszor tüntették ki a Munka Érdemrend arany fokozatával. 1976-ban, 94 éves korában hunyt el.

IRODALOM:

Az Öntözésügyi Hivatal éves jelentései.

Az Öntözésügyi Hivatalnak a Vízügyi Levéltárban őrzött iratai.

Lampl Hugó emlékirata szintén a Vízügyi Levéltárban.